MİNA

SUBAT / 199

SAYI 18

2.500 TL. (K.D.V.) D.

2321

Yüksel Abalı

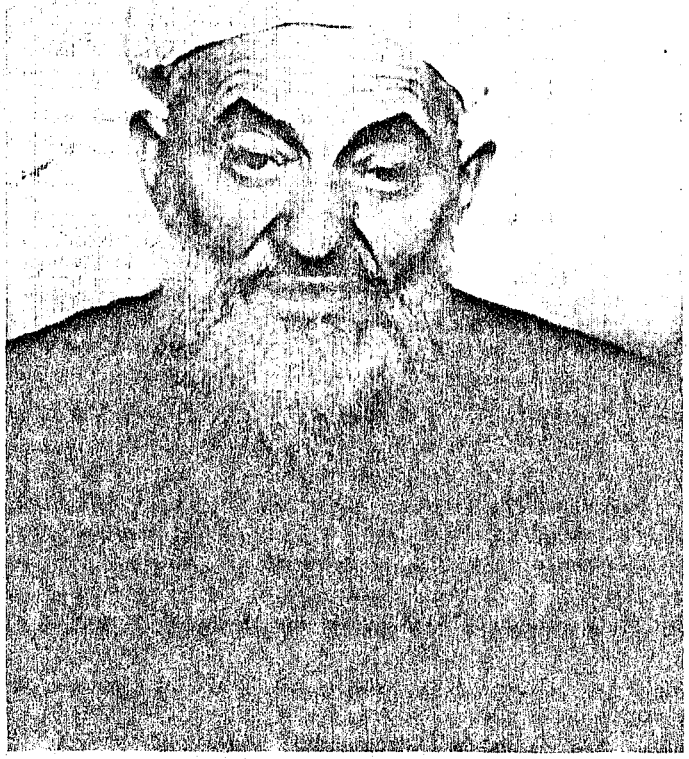

Bir Âşem daha göçtü

K.

KRİZİ

Yavuz ÖZDEMİR

I
TARİHİ GELİŞMELER

Kuveyt yada Küveyt,Arap yarımadasında Basra Körfezi'nin kuzeybatı köşesinde,Şattülarap'ın güneyinde Irak ile Suudi Arabistan'ın arasında 16.000 km2 yüzölçümlü,son derece zengin petrol kaynaklarına sahip küçük bir ülke.

1796 yılında emirlik haline gelen Kuveyt,xx.yüzyılın başlarında Türk-Alman ittifakı ile İngiltere'nin cıkar çatışmalarınınyı gunlaştığı bir alan olunca,Osmanlı Devleti'nin Birinci Cihan Harbi'ne Almanya'nın yanında girişiyle birlikte 1914 yılında İngiliz himayesi altına sokulmuş,19 Haziran 1961 tarihinde bağımızlık kazanmıştır.

Irak ise İlk Genel Harp sonrasında ortaya çıkarılmış,Nisan 1920'de San Remo Konferansı'nda alınan karar doğrultusunda hukuken ingiliz mandasına girmiş 30 Ekim 1932 tarihinde bağımsızlığına ulaşmıştır.

Irak İngiliz himayesi altında bulunan Kuveyt'ten toprak talebinde bulunmuş,ancak Kuveyt bu durumu İngiltere'nin desteği ile geçiştirebilmiş ise de Mart 1973'te iki devlet arasında önemli bir sınır anlaşmazlığı patlak vermiştir.1975'te KuveytUlusal Meclisi ülke sınırlarının dokunulmazlığı konusundaki tavrını ısrarla ortaya koyarken,1981'de Irak ile Kuveyt arasındaki sınırı ortaklaşa belirleme yolunda çabalar sarfedilmiş bütün bu girişimlerden sonuç alınamamış ise de 1980'de başlamış olan İran Irak Savaşı dolayısıyla anlaşmazlık soğumaya bırakılmıştır.Sekiz yıl devam eden İran-Irak savaşının bitişiyle birlikte Irak tarafından yeniden ısıtılan Irak-Kuveyt sınır anlaşmazlığının çözümü için girişilen çabaların I Ağustos 1990 tarihinde Cidde görüşmelerinin sonuçsuzluğu ile akamete uğraması ve 2 Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgali üzerine anlaşmazlığın krize dönüşümü söz konusudur.

II
KRİZİN SEBEPLERİ

Tarihi gelişim içerisinde temas ettiğimiz anlaşmazlığın krize dönüşmesinin sebepleri birden fazla ve çok karmaşık olduğundan dolayı bunları görünür kılabilmek amacıyla satırbaşları halinde sunacağız.

*Irak-Kuveyt sınır anlaşmazlığı

*Irakın ideolojisinden kaynaklanan saldırgan ve yayılmacı tutumu

*Irak-İran harbinde egemen güçlerin desteği ile büyük ölçüde silahlanan Irak'ın kendisini çok güçlü hissetmesi

*Irak-İran savaşı dolayısıyla kısmen batı kamu oylarının sempatisini kazanan Irak'ın Kuveyt'i işgali dolayısıyla ortaya konacak tepkinin derecesini hesap edememesi

*Amerika Birleşik Devletlerinin bölgedeki hesaplarından dolayı Irak'ın Kuveyt'i işgalinin oluşumunun ilk aşamasına adeta seyirci kalması,Amerika'nın bu tutumunun izahı şöyle yapılabilir:Amerika sanayinin göbeğinden bağlı olduğu petrol'ün % 72 nispetinde üretiminin gerçekleştirildiği Orta Doğu'da güçlü bir devlet istememekte ve bu bölgeyi kendi kontrolü altında

bulundurmaya çıkarları gereği hususi bir gayret göstermektedir,Bu yönüyle olaya askeri anlamda Japonya ve Birleşk Almanya bulaştırılmamaktadır.Ayrıca Saddam'ın Kuveyt'i işgali dolayısıyla Amerika olaya fiili olarak müdahale hakkını BM kararları ile hukukileştirip,işgale duyulan tepkiyle de meşrulaştırarak askeri alanda güçlenen ve orta Doğu'da tehdit haline gelen Irak'ı vurarak,elindeki güçlerden tecrit edip bekçisi olduğu İsrail'in güvenliğini sağlamaktır.

Belirtmemiz gerekir ki Amerikan ekonomisindeki durgunluk,büyüyen bütçe açıkları mevcut geliştirilmiş silahların ,silah alıcısı durumundaki Orta Doğu ülkelerine güvensizlikten dolayı satılamaması da söz konusu tutumun belirleyicileri olarak görülebilir.

III
KRİZİN SAVAŞA DÖNÜŞÜMÜ

2 Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgali üzerine tüm dünyadan yoğun tepkiler alan Saddam Kuveyt'ten Ağustos içerisinde çekilebileceğini zaman kazanmak ve tepkileri geçiştirmek maksadıyla açıklaması kendisine karşı oluşan tepkileri azaltmadığı gibi hiçde ciddi bulunmadığı gibi bulanık havayı seven kurt'lara gün doğmuştur.

Zafer sarhoşluğu ve galibiyet psikolojisi girdabında bulunan Irak liderinin geri adım atmayacağını çok iyi tahmin edebilen modren dünyanın kurt siyasetçilerinden Busch ve Thatcher 4 Ağustos 1990'da Irak'ı sigaya çekmek maksadıyla Irak'a ambargo çağrısında bulunmuşlar ve BM'de 661 sayılı kararıyla ambargo uygulamasını karar altına alarak çağrıyı hukukileştirmişlerdir.

Amerika bir yandan ambargo'nun uygulanmasını sağlamaya çalışırken diğer taraftanda 8 Ağustos ve sonrasında bölgeye hızla asker yığmaya başlamıştır. Amerika Irak'ı ambargo ile güçsüzleştirme gayretinin ötesinde işgale fiili olarak müdahale edebileceğini ve bu meselede çok ciddi olduğunu göstermek istemiş.Amerika'nın kararlı tutumu Irak'a karşı 28 devletin katılımı ile büyük bir ittifaka dönüşmüş isede girişilen barış çaba-ları samimiyetsiz ve Irak'ın uzlaşmaz tutumu karşısında netice vermediği gibi 17 Ekim 1990 tarihinde BM Genel Sekreteri Cuellar'ın "Irak'a müdahale alabiliriz şeklindeki Irak'ı geri adım atmaya ve meselenin ciddiyetini kavratmaya yönelik açıklaması da Saddam'ın üzerinde etkili olamamıştır.

Bunun üzerine 27 Kasım 1990'da BM-Güvenlik Konseyinin beş daimi üyesi BM Genel Sekreteri Cuellar'ın açıklamasını teyit ve tekid eden,işgali sona erdirmek gibi görünür amacın yanında ittifakı güçlendirmek ve müdahaleyi kolaylaştırmak amacıyla 678 sayılı kararı alarak Irak-a 15 Ocak 1991'e kadar süre tanımış ve bu dönemde de yapılan girişimler sonuçsuz kalınca müttefik addedilen güçler sürenin bitişi sonrasında Irak'a karşı hava haraketine girişmişlerdir ki;bu olay krizin savaşa dönüşümü ortamını taşımaktadır.

IV
SAVAŞ VE MUHTEMEL NETİCELERİ

Irak ile "Müttefikler"arasında cereyan eden ve henüz Türkiye'nin bulaşıp fakat girmediği savaşın karakteri ve muhtemel sonuçları üzerinde bir çok senaryolar üretilmiş ve üretilmeye devam edilmekte.Ancak biz makalemizin bu kısmında savaşın karakteri ve üretilen senaryoların olabilir-

lik nispetlerini ortaya çıkarmaya çalışacağız.

Savaş Irak'ın yayılmacı politikası ile Amerikan-İsrail çıkarlarının çatışması sonucu olarak dar anlamda bir "petrol savaşı"karakterindedir.Bu yönüyle söz konusu savaşı "şer güçler"le müslümanlar hristiyan-müslüman yada haçlı seferleri gibi göstermek son derece hissi,hissi olmasından da öte yanlış bir algılama olduğu kadar dünya'ya iğne deliğinden bakmakla eş anlamlıdır.Ayrıca Irak yöneticilerinin mensup oldukları ARAP SOSYALİST BAAS PARTİSİ'nin sosyalizmle kaynaşmış bir kavmiyetçilik şeklinde izah edebileceğimiz İslâm dinini geri kalmışlıklarının en büyük amili gören ideolojilerinin değil,İslâm'la semavi dinlerin hiç birisi ile alakasının bulunmadığı değişmez bir gerçek olduğu için savaşın dini bir motif dahi taşımadığı düşünülürse karakterinin dini değil çıkar çatışması ile ilgili olduğu pek net görülebilir.

Savaşın karakterini genel çizgilerle ortaya koyduktan sonra üretilen senaryolarda temel baz olarak kabul edilen"Müttefik Güçler"in galibiyeti ve Saddam'ın yenilgisiyle sonuçlanacağı tahmini güç olmayan bir ihtimal olmasının yanında savaş sonrası ne gibi gelişmelerin olacağı tahmini pek de mümkün olmayan ihtimaller taşıdığı noktasından hareket etmek ve ihtiyadı elden bırakmamak prensibine bağlı kalmanın gelişmelere en akılcı yaklaşım olabileceği kanaatini taşımak ve ihtimalleri yakalamak için bizi en iyi tahminlerde bulunmaya götürecektir.

Savaş sonrası gayet tabii olarak Orta Doğu'da bir çok değişiklik meydana gelecektir.Bu değişikliklerin başında tümizinde beklentisi olarak Orta Doğu'da demokratik idarelerin ortaya çıkacağı yada çıkartılacağıdır.Ancak böyle bir beklenti Müttefikler tarafından ifade edilmediği gibi,siyasal yapılanmanın bir kültür meselesi olduğu ve Arap kültüründe de demokratik unsurlar kısmende olsa bulunmadığına ve Orta Doğu'daki mevcut idarelerin büyük bir kısmının Müttefikler ve bilhassa ABD ile ilişkiler içerisinde bulunduğuna göre bu beklentinin satıhta kalmaktan öteye gidemeyeceği güçlü bir saptama olsa gerektir.

Savaş sonrası Orta Doğu'da beklenendiğer bir değişiklik ise mevcut sınırların değişebileceği ve yeni devletçiklerin kurulabileceğidir.Irak Topraklarında Kürt Devleti veÜrdün topraklarında Filistin devleti kurulabileceği yazılmakta isede İran-Irak-Türkiye üçgeninde bir Kürt Devletinin kurulması yada oksijen çadırında yaşatılması mümkün değildir.Çünkü söz konusu böyle bir oluşum tabii bir abluka karşısında kalacak ve hayat bulamayacaktır.Ürdün topraklarında Filistin Devleti kurulmasa dahi bu mesele Uluslararası boyutta yoğunluk kazanacak ve neşterlenecektir.Ancak savaştan istifade ederek güçlenen İsrail'in geri adım atması Orta Doğu ülkelerinin samimi bir şekilde bu meseleye eğilmeleri ile ilgili olacaktır.Eğer bu durum sağlanamaz ise Filistinmeselesi kanayan bir yara olarak kalacaktır. Ayrıca savaş sonrasında Amerika Arap-ların petrol gelirlerini azaltıcı tedbirlerin yanında,yaptığı harcamaları tazmin ettirecek ve yıkılanları yapmaya çalışarak Orta Doğu'yu sömürüsüne dahada açık hale getirip istediği şekilde Orta Doğu'ya şekil vermeye çalışacaktır.Bütün bu muhtemel sonuçlara karşı Türkiye savaş sonrasına çok hazırlıklı olmalı bir tecavüz karşısında müteca vizi pişman edecek ordu-millet-meclis entegrasyonunusağlanmalıdır.